

Til: Utdannings- og forskningskomiteen

Fra: Juristforbundet

Dato: 14. oktober 2026

Høringsinnspill til utdannings- og forskningskomiteen – Statsbudsjettet 2027

Juridisk kompetanse er en samfunnsressurs og en del av rettsstatens beredskap.

Årets budsjettforslag gir grunn til bekymring for rettsvitenskapens rammevilkår. Regjeringen mener det er «ingen tydeleg mangel» på jurister og ber institusjonene vurdere å redusere studiekapasiteten i juridiske fag. Det er vanskelig å vite hva slags grunnlag regjeringen baserer den analysen på. Samtidig får fagmiljøene strammere økonomiske rammer og den rettsvitenskapelige forskningen mangler langsiktig finansiering. Dette skjer parallelt med at staten skal forenkle regelverket, innføre KI i og digitalisere forvaltningen, og styrke totalberedskapen – oppgaver som alle krever juridisk kompetanse. Det rimer dårlig for oss i Juristforbundet.

Juristforbundet ber komiteen prioritere tre tiltak:

- sikre kapasitet og kvalitet i rettsvitenskapelig utdanning
- etablere en flerårig satsing på rettsvitenskapelig forskning
- bedre studentenes økonomiske rammevilkår

1. Sikre kapasitet og kvalitet i rettsvitenskapelig utdanning (kap. 260 post 50 og 70, Del III kap. 5)

Juridisk kapasitet i samfunnet

Departementet vurderer at det ikke er «tydeleg mangel på arbeidskraft» innen juridiske fag, og ber utdanningsinstitusjonene vurdere å redusere studiekapasiteten. Juristforbundet har lenge etterspurt en analyse av samfunnets fremtidige kompetansebehov for jurister. Har regjeringen en slik utredning å bygge den vurderingen på?

Men arbeidsmarkedets etterspørsel etter jurister er ikke nødvendigvis et dekkende mål på samfunnets behov for juridisk kompetanse. Hvor mange jurister som ansettes, avhenger blant annet av virksomhetenes økonomi og prioriteringer. Flere offentlige rapporter viser at det mangler juridisk kompetanse i viktige deler av offentlig sektor.

Juristforbundets egen kommuneundersøkelse viser at 47 % av kommunene ikke har noen jurist ansatt. Generalistkommuneutvalget pekte på juridisk kompetanse som ett av to områder der kommunene er særlig mangelfulle.

Betydningen av juridisk kompetanse illustreres ytterligere i Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til eldre (juni 2026). Den viser at bare om lag halvparten av kommunene har saksbehandlere med formell juridisk kompetanse. Om lag 28 % av de undersøkte klagevedtakene for eldre i perioden 2019–2024 ble opphevet fordi kommunen ikke hadde fulgt saksbehandlingsreglene.

Sivilombudet rapporterer et økende gap mellom lovbestemte rettigheter og krav og forvaltningens kapasitet til å oppfylle dem. Riksadvokaten melder i sine kommentarer til straffesaksbehandlingen for 2025 om vedvarende rekrutteringsproblemer i påtalemyndigheten.

Disse funnene dokumenterer ikke i seg selv at Norge utdanner for få jurister. De viser derimot at det finnes betydelige behov for juridisk kompetanse som ikke nødvendigvis kommer til uttrykk i arbeidsmarkedstillene. Før studiekapasiteten reduseres, må vi derfor ha et bedre kunnskapsgrunnlag om samfunnets samlede behov for jurister – både i dag og i årene som kommer.

Kvalitet i juridisk utdanning

Når regjeringens prioriterte utdanninger skal skjermes, kan rettsvitenskapelige fagmiljøer måtte ta en større del av innsparingen. Nær halvparten av Juristforbundets medlemmer i universitets- og høyskolesektoren svarer at de mangler tid til forskning, utvikling og kompetanseutvikling. Det utfordrer kvaliteten i den forskningsbaserte undervisningen.

Behovet gjelder også ny kompetanse. Når stat og kommune digitaliseres, må lovens krav omsettes til tekniske løsninger. I KPMGs gjennomgang av internkontrollen i Nav (juni 2026) er et gjennomgående funn at Nav mangler en slik «oversetterfunksjon» mellom juridiske krav og tekniske kontrollkrav. Dette illustrerer behovet for jurister som både forstår teknologien og kan omsette rettslige krav til praktiske løsninger.

Samtidig viser Juristforbundets studentundersøkelse at bare 17 % mener undervisningen i digitalisering og KI er tilstrekkelig, og bare 20 % sier de får god forståelse av hvordan KI fungerer.

KI, teknologiforståelse og personvern må inn i hele studieløpet.

Juristforbundet ber komiteen:

- be regjeringen starte arbeidet med en stortingsmelding om samfunnets nåværende og framtidige behov for jurister, og sikre at eventuelle reduksjoner i studiekapasiteten bygger på en helhetlig kartlegging av samfunnets kompetansebehov.
- be regjeringen om en konsekvensvurdering av omprioriteringene for rettsvitenskapelige fagmiljøer og en evaluering av finansieringen.
- be regjeringen sørge for at KI, teknologiforståelse og personvern blir tydelige kompetanseområder i jusstudiet og i etter- og videreutdanningstilbud for jurister.

2. Etabler en flerårig satsing på rettsvitenskapelig forskning (kap. 285 post 71)

Juristforbundet ser et behov for forenkling av regelverket, og vi er opptatt av at lover faktisk virker etter hensikten. Riksrevisjonen og Kommune-kommisjonen peker begge på at kommunene møter et omfattende og lite samordnet regelverk, og at nye regler ofte er mangelfullt utredet.

Skal regelverket forenkles uten at rettssikkerheten svekkes, trenger vi et uavhengig og langsiktig kunnskapsgrunnlag om hvordan lovgivningen fungerer i praksis, hvordan sektorlover virker sammen, og hvilke konsekvenser regelendringer får for innbyggernes rettigheter.

Forskningsrådets utlysning på 60 mill. kroner til rettsvitenskapelig forskning i 2025 fikk 34 søknader, men bare fem fikk støtte. Det viser at det finnes fagmiljøer som ønsker å utvikle rettsvitenskapelig forskning på disse områdene. Men enkeltstående utlysninger gir ikke den forutsigbare finansieringen som trengs for å utvikle sterke og varige forskningsmiljøer.

Regjeringen foreslår å fremskynde forskningsaktivitet innen forsvarsevne, trygghet og beredskap gjennom en økt tilsagnsramme på 225 mill. kroner i 2027. Totalberedskap forutsetter at myndighetene handler innenfor lovens rammer, også i krise. Rettsstaten er en del av totalberedskapen. Rettslige sidene ved beredskap, for eksempel myndighetenes fullmakter i krise, må derfor være en del av satsingen.

Juristforbundet ber komiteen:

- bevilge 70 mill. kroner årlig til en flerårig satsing på rettsvitenskapelig forskning (basert på 2025-bevilgningen) over kap. 285 post 71, hvorav 30 mill. kroner øremerkes forskning på lov-kvalitet, sektorlover og effekten av juridiske styringsvirkemidler.
- be regjeringen sikre at satsingen på forsvarsevne, trygghet og beredskap, og forskningsprogrammene for KI og digitalisering, omfatter rettslige problemstillinger og rettssikkerhet.

3. Bedre studentenes økonomiske rammevilkår (kap. 2410)

Juristforbundet har i flere år, sammen med Akademikerne, bedt om at studiestøtten knyttes til grunnbeløpet og økes til 1,5 G. Vi er glade for at regjeringen nå foreslår å justere basislånet etter G fra studieåret 2027–28. Men nivået løftes ikke: Basislånet blir liggende på om lag 1,25 G. De øvrige satsene justeres bare for prisvekst.

Det får konsekvenser. Blant studenter som har studiestøtte som viktigste inntekt, opplever 38% økonomiske vanskeligheter (Eurostudent 2025). SHoT 2026 viser at én av fire studenter har vansker med å dekke løpende utgifter. Høyere utdanning skal være tilgjengelig uavhengig av foreldrenes økonomi. Studenter som må arbeide mye ved siden av studiene, får mindre tid til å studere. Det kan gå ut over studiekvalitet og gjennomføring, og bidra til å forsterke sosial ulikhet.

Juristforbundet ber komiteen:

- støtte at basislånet knyttes til grunnbeløpet, og ber regjeringen G-justere alle utdanningsstøttesatsene.
- be regjeringen legge fram en tidfestet opptrappingsplan til 1,5 G, i sammenheng med oppfølgingen av utvalget som utreder utdanningsstøtten i 2027.

Med vennlig hilsen,

Sverre Bromander, president i Juristforbundet